

potem Vam bode pa dobro služila vertikalna holstajnska pinja. Zadnje vrste pinje, ki jih je na roko goniti, niso rabne.

Vprašanje 32. Kedaj bode kmetijska družba zopet prodajala bike pincgavskega plemena? (P. Z. v A.)

Odgovor: Pincgavske bike prodajala bode kmetijska družba prihodnjo jesen v Kranji.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

55.

Glinja.

Okostnica naše zemlje je s trdega in čvrstega kamena, in da ni na zemlji vode in zraka, ostal bi ta trdi oklep za vse čase nespremenjen. Zemljo bi objemalo golo in pusto kamenje nekako tako, kakor je to na mesecu. Toda voda in zrak ste dve sili, kateri zjedate najčvrstejšo kamenje. Zato se površje naše zemlje vedno menja. Kamenje se drobi in krši, in vplivom vode in zraka se tudi spreminja, tako da iz njega postajajo povsem nove stvari. Voda in zrak izvajata tedaj v kamenju dvojo spremembo. Ena sprememba pokazuje se v tem, da se kamenje drobi, pri čemur se je ono samo v večje ali manje kosce razdrobilo, ali tvarno se ni prav nič spremenilo. Druga vrsta spremembe postaja tako, da se vplivom vode in zraka poedine sestavine v kamenju tvarno po vsem spremené, in da iz tega postanejo nova telesa. Tako postaja v kamenju vplivom vode in zraka naša glinja in porcelanika.

Glinja in porcelanka ste si po naravi svoji po vsem slični. Kedar je glina vsa čista, tedaj jo nazivamo porcelanka. Navadno glinjo vsak dobro pozna. Glinja ta je postala po gorah v kamenju, kjer jo je voda pobrala in potem popustila po dolovih. Tudi ona ni drugo nego porcelanka, samo da jo je voda pomešala s peskom, apnom in drugimi primesinami. In od teh primesin ima glinja različno bojo, ter je vsled tega ali belkasta, sivkasta, rumenkasta ali rudečkasta. Če je glinja popolnoma onečiščena, tedaj jo nazivamo ilovica.

Najčistejša glinja ali porcelanka sestoji po kemijski svoji naravi iz kremene kisline, aluminija in vode. Kremeno kislino poznamo. Beli kremen, ki ga v steklarstvu upotrebljujejo, to je čista kremena kislina. Aluminij je bela srebrnasta kovina, iz nje izdelujejo naša peresa. V novejšem času začeli so aluminij na debelo dobivati iz neke glinjene rude, in iz njega izdelujejo razne uresnine, tudi so začeli topove delati iz njega, ki so mnogo laglji in čvrstejši od ostalih topov. Aluminij ima v obrtnosti še gotovo lepo prihodnost, ker je ob enem lahek, trden, in se sveti kakor srebro. Dá se z drugimi kovinami mešati, z bakrom dela sosebnó lepo, zlatu podobno zmes.

Kakor je glinja med mineralnimi proizvodi naše zemlje neugledna, vendar je ona za obstanek živih stvari

in za kulturni razvoj človeštva neizmerne vrednosti. Glinja dela po obronkih gora in po dolovih mehko zemljo, v kateri rastline razprostirajo korenine in srkajo hrano. Sama glinja, v katerih ni drugih primesin, vpija mnogo vode, pa je skozi sebe dalje ne pušča. Kjer vidimo, da na površju zemlje luže stojé, moremo za gotovo trditi, da ondi ležé plasti glinje, katere vode ne puščajo skozi. Vlažna glinjena tla nazivajo se v gospodarstvu hladna zemlja. Kedar se glinjena zemlja prehudo posuší, tedaj se zeló razpoka. Eno in drugo svojstvo glinje ni priljubljeno v gospodarstvu. Pravo vrednost dobiva glinja za gospodarstvo še le ondaj, kedar je v njej drugih primesin. Tako na primer primesani pesek zrahljuje glinjo in dopušča, da voda skozi zemljo laglje prehaja in apno v glini greje zemljo.

V kulturi človeški zadobila je glina osobito važnost. Človek je s početka umišljal si za vsakdanjo uporabo posode iz raznih snovi. Jemal je v ta namen kože, les trde lupine raznih sadežev, školjke, delal je posode iz kovine, izumil je steklo, ali vse to ni moglo dokopati se do one važnosti za kulturni razvoj ljudski, do katere se je dokopalo izdelovanje glinje. Od najstarejših časov pa do danes baval se je človek po vsi zemlji z izdelovanjem glinje, in v tem izdelovanju se povsodi zrcali sam napredek človeški.

Človek je izdeloval glinjene posode uže v najstarejših časih. V predzgodovinski dobi, v katero so nas napotila še le novejša geologiška raziskovanja, nahajamo uže stare ostanke človeškega dela in prve glinjene posode. Okolo prastarih stavb na kolih, katere si je človek postavljaj po jezerih, nahajamo jako mnogo zdobljene glinjene posode. Sem in tje je tega drobiža toliko, da moramo po njem sklepati uže na pravo trženje z glinjeno posodo. V Egiptu globoko v naplavini, ki jo leto na leto nareja Nil, dobivajo prav pogosto črepinje pološčenega posodja. Ako bi računali po legah te naplavine, našli bi, da je to posodje več tisoč let staro, in vendar je lepo izdelano.

Kako so starodavni narodi svoje posodje izdelovali, tega dan danes kaj pak ne vemo, nego samo ugibamo. Ni dvomiti, da so oni ta posel enostavno opravljali, kakor to delajo še dan danes najnižje stoječi narodi. Prve očitnejše sledove ob izdelovanju glinjenega posodja nahajamo v prastarih spomenikih egipetskih, na katerih je človeška roka v slikah izrezala delavce pri delu, kako posodo izdelujejo. Vidimo tu, kako ljudje z nogami tlačijo ilovico, potem, kako ti posodo uoblikujejo sedaj z golo roko, sedaj na lončarskem kolesu. In razno orodje, ki se poleg vsega tega vidi, samo nam kaže, da je izurjenost človeška uže ondaj poznala ista pomagala, katera človek tudi dan danes upotrebljuje. Druge slike nam zopet pokazujejo, kako se je posodje žgalo, kakošne so bile peči, kako se je posodje v peč pokladalo in ven jemalo. Staro egipetsko posodje, a vzlasti ono v kraljevih grobnicah, pokazuje še rudečo bojo, s kakoršno so posodo opisovali.

Tudi stari Izraelci so bili vešči v izdelovanju glinjenega posodja uže v najstarejšem času. Lončarstva spominja sv. pismo na več mestih.

V Evropi se je med kulturnimi narodi lončarstvo v Grški na veliko razvilo. Ni dvomiti, da je tudi tu lončarstvo domá se izcimilo, kakor je tudi to gotovo, da je napredek v izdelovanju posodja došel z Egipta k Grkom. Za Homerove dobe bilo je na otoku Samosu lončarstvo na dobrem glasu, in je tudi v Homerovih pesmah na široko popisano. Čitajoč ta popis dejal bi človek: Gledi, Homer opeva vse tako, kakor da je obiskal in ogledal kako našo veliko tvornico, tako je ves postopek tadanjih časov današnjemu sličen. Iz te prastare dobe ohranila so se nam tudi še imena nekaterih glasovitih lončarjev. Grki, kot osobiti ljubitelji umetnosti, niso bili zadovoljni edino le z lepimi oblikami svojih posod, nego so jih opisali tudi z ukusnimi risarijami in krasnimi slikami. Bilo je glasovitih slikarjev, kakor Phidija, Polyklet in drugi, kateri se niso sramovali delati slik lončarjem, da jih oni na svoje posode prenesó. Oblika grških posod je jako enostavna, ali ob enem vrlo ukusna, tako, da so jo v novejšem času začeli posnemati.

Dovršenejše in ukusno izdelovanje glinjene posode prešlo je z Grške na Italijansko. Tudi tu je, kakor na Grškem, uže popreje lončarstvo napredovalo, ali ukus grški je oživil lončarijo v Italiji. Etrursko lončarstvo je bilo na Italijanskem na posebno dobrem glasu, in posebni lik etrurskih posod razvil se je mnogo lepše vplivom grških vzorcev. Pri starih Rimcih bila je navada, postavljati v grobnice pepel mrtvih v posodi, in tako se je nam ohranila iz one davne dobe sila množina raznolikega posodja. Vse to posodje pokazuje, kako fin in čist ukus so imeli starodavni narodi.

Za časa Plinijevega bilo je na Italijanskem več mest, katera so bila na glasu zaradi ukusnega posodja, ki je prihajalo v trgovino od njih. Vrči z otoka Kiosa bili so v toliki veljavi, da so jih najodličnejšim ljudem na poklon dajali, kedar so hoteli njihovo milost si nakloniti. Vse to ukusno posodje izdelovali so iz rudeče glinje, slike pa so napravljali s črno bojo. Najstarejše grške posode bile so iz rumenkasto-sive glinje, a slike so jim bile črne. Po tem so začeli izdelovati posode iz rudečkaste glinje s črnimi slikami, in naposled rudeče slike na črni posodi.

Kakor so se Rimci razprostrli daleč po Evropi, tako so tudi po svojih naselbinah gojili umetno lončarstvo, kar dokazuje izkopano posodje po vseh večih mestih, kjer so se bili naselili. Posode rimske se odlikujejo z lepo rudečo bojo, in bile so dosti potov ukrašene z uzvišenimi risarijami, katere so dajale posodam poseben lik.

Razen rimskih posod nahaja se po Evropi jako pogosto iz prastare dobe slovansko posodje, ki je bilo po grobovih zakopano. Ako to posodje tudi ni bilo tako ukusno in dovršeno kot rimsko in grško, vendar ono pokazuje, da se je lončarstvo pri Slovanih povsem samostalno razvijalo.

Stari Izraelci so znali svoje posode položevati,

kakor tudi Egipetci. Ali ta izum ni bil povsodi razširjen. Slovani posodja niso položevali.

Potem, ko je razpalo rimsko cesarstvo, a vzlasti za dobo selitbe, propal je v Evropi ves napredek. Tako je propalo tudi umetno lončarstvo. V tem mrtvilu bil je vendar en narod, pri katerem se je ohranila težnja za naukom in umetnostjo. Bili so to Arabci, ki so nekaj z Azije, nekaj s Španjolskega vcepljali Evropi svoje znanje in svoj ukus. Arabci so jako napredovali v kemijskih in tehniških naukih, bili so polni fantazije in posebnega ukusa, ter so se z veliko ljubeznijo bavili z lončarstvom. Razen Arabcev bili so tiste dobe v lončarstvu osobiti izvedenci tudi še Perzijanci. Eni in drugi so umeli delati vrlo krasen email. Ob križanskih vojskah prinašali so v Evropo ukusno posodje z vzhoda, in to je jelo spodbadati naše delavce na lepše in ukusnejše izdelovanje. Posebno so se razširile po Evropi arabske posode s Španjolske. V petnajstem stoletju je začelo v Evropi se daniti, znanost in umetnost ste začeli vzdigovati se. Na Italijanskem se je vzdignilo tudi lončarstvo, in od tam se je razširilo po ostali Evropi. Za renesance izdelovala se je po Francoskem, sem ter tje tudi po Nemškem prav divna posoda. To je trajalo do osemnajstega stoletja, ko se je začel ukus pačiti.

Ne smemo prezreti še enega naroda, pri katerem, se je lončarstvo in izdelovanje porcelana razvilo bilo uže v najstarejši prešlosti. To so Kitajci. Za cesarja Hoang-Ti, ki je okolo 2650. l. pred Kr. vladal, bilo je uže velikih cesarskih lončarnic, po katerih so bili namešteni izvedeni uradniki kot nadzorniki. Kakor mnogi kitajski izumi, tako tudi lončarstvo ni prestopilo meje kitajske, bilo je za ostali svet prav tako, kakor da ga nikdar ni bilo.

Politične stvari.

Razprave kvotnih deputacij.

Po pogodbi avstrijsko-ogerski ima se razun drugih skupnih zadev tudi od časa do časa določevati, koliki del ima donášati vsaki del države za skupne potrebščine. Med skupne potrebščine spadajo v prvi vrsti stroški za vojno, mornarico, ministerstvo unanjih zadev, skupno finančno ministerstvo z najvišjim skupnim računskim dvorom in pa pokojnine prej skupnih uradnikov. — Pri prvi pogodbi določila se je kolikovina doneskov za skupne potrebščine za 10 let, za enako dobo ponovila se je pogodba leta 1877 in tako bode ostalo bržčas tudi za prihodnje.

Vsled želje ogerske deputacije pričele so se minuli četrtek na Dunaji skupne, ustne razprave med deputacijama, katerih vsaka šteje 15 členov.

V ogerski deputaciji so: kardinal Haynald, grof Palavičini, Szlavi, Maytheny, Lukacz, grof Banfy, dr. Falk, Szell, Hegedüs, Gall, Horansky, Lang, Szontag, Viszoly in Vukotinič.